

KAD 2017.11.16

Regresszió és korreláció

regression:
visszatérés, hátrálás;
visszaforulás

correlation:
viszony, összefüggés,
kölcsonosság

1

Regresszió és korreláció

(visszatérés, hátrálás; visszaforulás) (viszony, összefüggés, kölcsonosság)

Gyakorlati megközelítés (pl.1)

ennyi fehérje van a vérplazmában?

(db, mol, g, ...)

mekkora a vérplazma fehérjekoncentrációja?

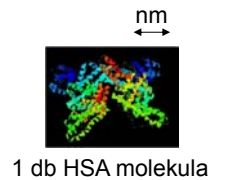
(db/L, mol/L, g/L)

Nephrosis (súlyos vesebetegség) esetén értéke erősen lecsökken

direkt módszer: megszámolni egy adott térfogatban levő fehérje molekulák számát(?)

közvetett módszer:

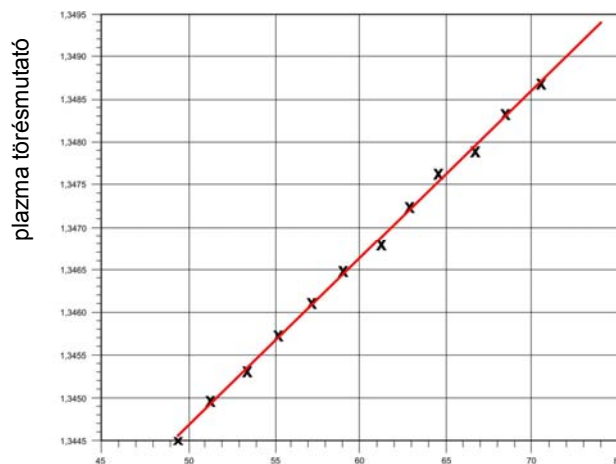
keresni egy olyan (könnyen) mérhető fizikai mennyiséget, amely szigorúan monoton kapcsolatban van a megismerni kívánt mennyiséggel (legegyszerűbb ilyen függvény ...)

2

észrevétel:

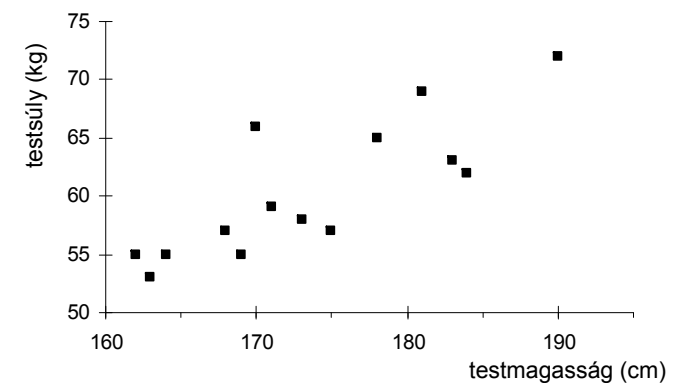
a vérplazmában a fény lassabban halad, ha sok benne a fehérje (magas a fehérjekoncentráció), azaz nagyobb a törésmutatója (determinisztikus kapcsolat, de: mérési hiba mindig van)

plazma
fehérje
koncentráció
(g/L)

3

(pl.2) E2 csoport (1994.09) tagjainak adatai (összetartozó értékpárok)

cm	kg
162	55
163	53
164	55
168	57
169	55
170	66
171	59
173	58
175	57
178	65
181	69
183	63
184	62
190	72

milyen tendenciát látunk?

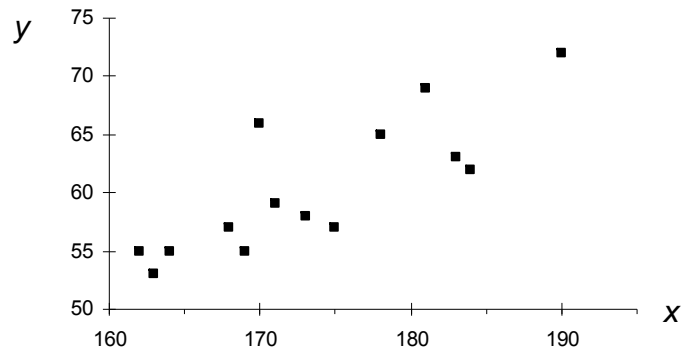
ezen előadásfél hosszú címe:

Ugyanabban a csoportban felvett többféle kvantitatív változó közötti kapcsolat elemzése. Korreláció, lineáris regresszió, a korrelációs koefficiens fogalma

4

A korrelációs számítás két véletlen számszerű változó szimmetrikus kapcsolatával foglalkozik

akkor beszélünk korrelációs kapcsolatáról az x és y véletlen változók között, ha vagy kis x értékekhez kis y értékek, nagy x értékekhez nagy y értékek (**pozitív** kapcsolat), vagy pedig kis x értékekhez nagy y értékek és nagy x értékekhez kis y értékek (**negatív** kapcsolat) tartoznak

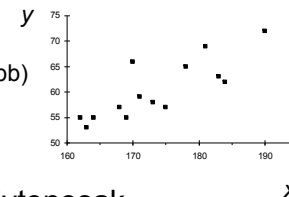

itt: pozitív korreláció

5

Regressziós megközelítés

függvénykapcsolatot keresünk egy (vagy több) **független változó** (x) és egy **függő változó** (y) között

feltételezések: x és y számszerűek és folytonosak,
 y valószínűségi változó (értékét nem csak a magyarázó változók, hanem a véletlen is befolyásolja)

A regressziós modell rögzíti a **függvény típusát**:

lineáris $y = (ax + b) + h$ (a : meredekség, b : tengelymetszet)

polinomiális $y = a + b_1x + b_2x^2 + \dots + b_nx^n + h$

exponenciális $y = ab^x h$

hatványfüggvényes $y = ax^b h$

és azt, hogy **hogyan hat a véletlen** a függő változóra:

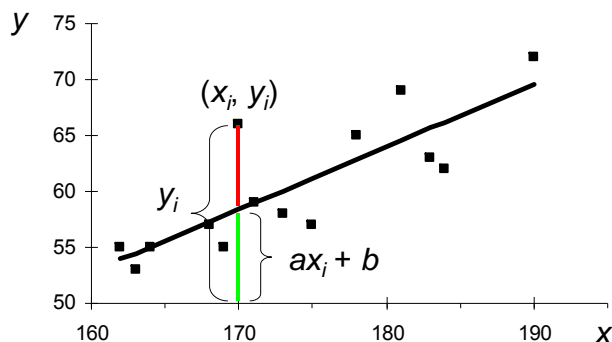
Lineáris és polinomiális esetben a független változók értékétől független, **additív** ($+h$) hibával, exponenciális és hatvány esetben **multiplikatív** ($\cdot h$) hibával.

6

A legegyszerűbb regressziós modell a lineáris regresszió

lineáris függvény: $y = (ax + b) + h$

$h_i = y_i - (ax_i + b)$ Ha a pont (x_i, y_i) az egyenes fölött van.
(Hogyan írható fel, ha alatta van?)

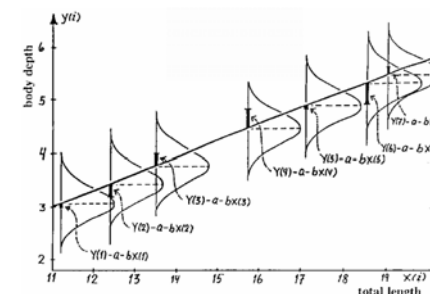
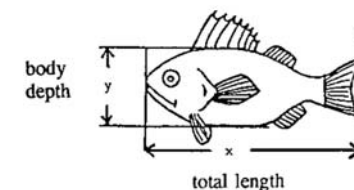
	x_i	y_i
1	162	55
2	163	53
3	164	55
4	168	57
5	169	55
6	170	66
7	171	59
8	173	58
9	175	57
10	178	65
11	181	69
12	183	63
13	184	62
14	190	72

Legjobb egyenes: hibák négyzetösszege a lehető legkisebb (**legkisebb négyzetek** módszere)

7

Az alkalmazhatóság feltételei

1. x és y között lineáris a kapcsolat.
2. A mintán belüli megfigyelési pontok egymástól függetlenek.
3. Minden rögzített x értékre az y értékek eloszlása normális.
4. Az y értékek eloszlása minden x értékre ugyanazzal a varianciával rendelkezik.
5. Az x értékeket „hiba nélkül” lehet mérni.

8

a (négyzetes) hibafüggvény:

$$Q_h(\dots) = \sum_{i=1}^n [y_i - (ax_i + b)]^2 \quad \text{mi(k) a független változó(k)?}$$

a és b

milyen a függvénykapcsolat *a*-ra és *b*-re nézve?

mindegyik változóban négyzetes a kapcsolat

milyen függvénnyel ábrázolhatók?

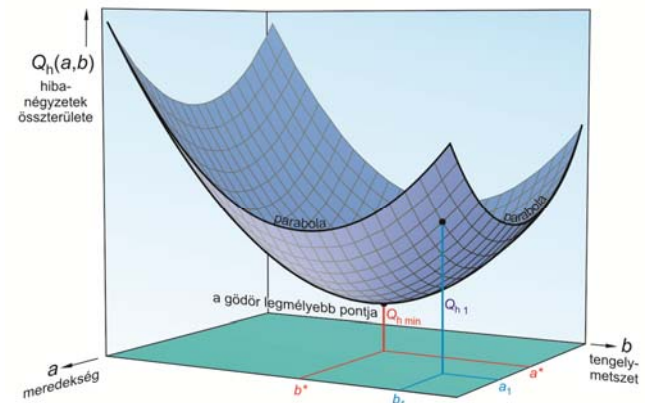
különböző tágasságú parabolákkal

minimummal vagy maximummal rendelkeznek?

grafikonjuk minimummal rendelkező parabola

9

$$Q_h(a, b) = \sum_{i=1}^n [y_i - (ax_i + b)]^2 = \min.$$

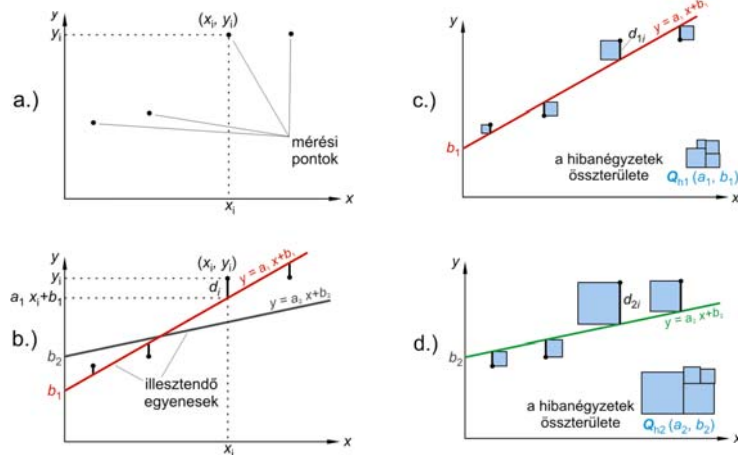

Gyak. jegyzet 2a fej. 14. ábra

10

A mérési pontokra legjobban illeszkedő egyenes ($y = ax + b$) keresése

*a: meredekség
b: tengelymetszet*

11

Gyak. jegyzet 2a fej. 13. ábra

Lineáris regresszió

$$Q_h(a, b) = \sum_{i=1}^n [y_i - (ax_i + b)]^2 \quad \text{hibafüggvény minimalizása}$$

megoldási lehetőségek:

1. teljes négyzetté kiegészítés

pl. $y = x^2 - 6x + 14 = (x-3)^2 + 5$, minimum $x = 3$ -nál

2. differenciálszámítás

differenciálhányados: az érintő iránytangense

szélsőérték keresés: ahol a görbének minimuma (vagy maximuma) van, ott az érintő iránytangense zérus

a szerinti és *b* szerinti differenciálhányadosok zérusok,
2 egyenlet, 2 ismeretlen (2 ismeretlenes lineáris egyenletrendszer)

12

a „legjobb” meredekség:

$$(y = ax + b)$$

$$a^* = \frac{Q_{xy}}{Q_{xx}} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \quad \text{vagy} \quad a^* = \frac{s_{xy}^2}{s_x^2}$$

a „legjobb” tengelymetszet:

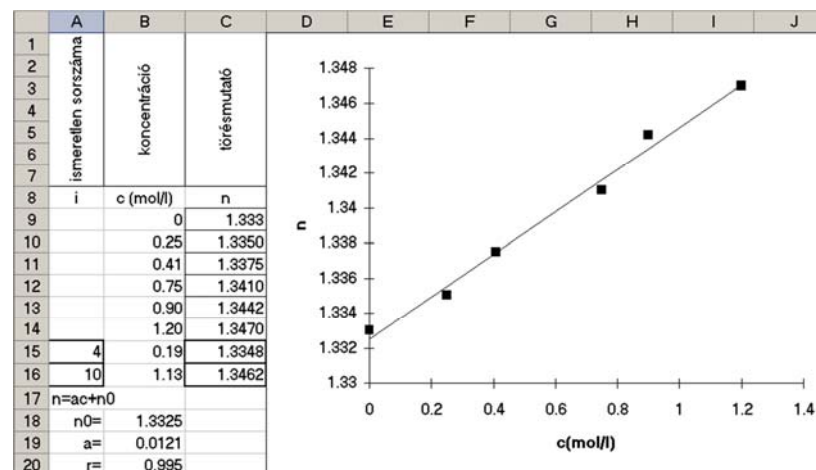
$$b^* = \bar{y} - a^* \cdot \bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{n} - a^* \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

ahol $s_{xy}^2 = \frac{Q_{xy}}{n-1}$: kovariancia

13

Példa: refraktometria

(ismeretlen koncentráció meghatározása kalibrációs egyenes segítségével)

14

Milyen a pontok illeszkedése a regressziós egyeneshez?

ehhez a **korrelációs számítás** nyújt segítséget
(két véletlen változó szimmetrikus kapcsolatával foglalkozik)

a változók közötti kapcsolat erősségét vizsgálja (van erős és gyenge korreláció)

korrelációs együttható
(Pearson-féle)

$$r = \frac{Q_{xy}}{\sqrt{Q_{xx} \cdot Q_{yy}}} = \frac{s_{xy}^2}{s_x s_y}$$

a számláló megegyezik a regressziós egyenes meredekségének számlálójával (a nevező mindkét esetben pozitív)

$a^* = \frac{Q_{xy}}{Q_{xx}}$ \rightarrow pozitív meredekség: $r > 0$ (pozitív korreláció)
negatív meredekség: $r < 0$ (negatív korreláció)

$$-1 \leq r \leq 1$$

15

$$-1 \leq r \leq 1$$

$$0 \leq r^2 \leq 1$$

korrelációs együttható
(Pearson-féle)

meghatározottsági együttható
(coefficient of determination)

azt az arányt jelöli, amennyire a regressziós egyenlet meg tudja magyarázni a függő változó varianciáját
pl. $r^2 = 0,25$ azt jelenti, hogy a regressziós egyenlet a függő változó varianciájának 25%-át tudja megmagyarázni

legszorosabb, „**függvényszerű**” kapcsolat: 1
a kapcsolat hiánya (**korrelálatlanság**): 0

ez vagy függetlenséget jelent, vagy pedig azt, hogy a választott mérőszám nem alkalmas a szóban forgó kapcsolat mérésére

16

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} = \frac{\frac{\sum x_i y_i}{n} - \left(\frac{\sum x_i}{n}\right)\left(\frac{\sum y_i}{n}\right)}{\sqrt{\left(\frac{\sum x_i^2}{n} - \left(\frac{\sum x_i}{n}\right)^2\right)\left(\frac{\sum y_i^2}{n} - \left(\frac{\sum y_i}{n}\right)^2\right)}}$$

rangsámokból számolt korrelációs együttható:

Spearman-féle rangkorrelációs együttható (r_s)

(Pearson-féle korreláció a rangszámok között)

$$r_s = \frac{\sum_{i=1}^n (R_{xi} - \bar{R}_x)(R_{yi} - \bar{R}_y)}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (R_{xi} - \bar{R}_x)^2 \sum_{i=1}^n (R_{yi} - \bar{R}_y)^2}} \quad \tau = \frac{n_c - n_d}{\frac{1}{2} n (n - 1)}$$

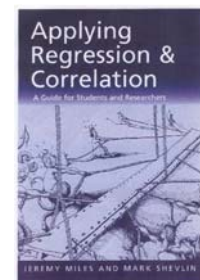
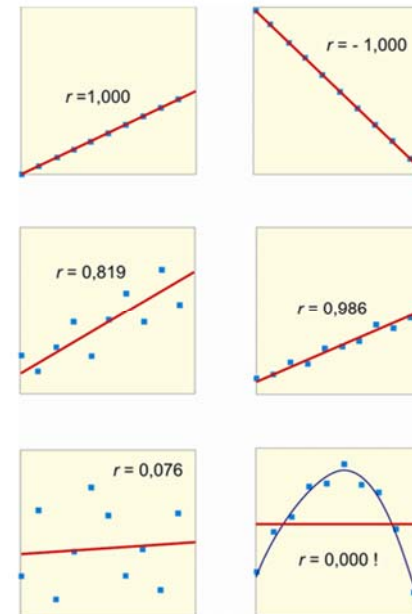
szintén csak az adatok sorrendjét használja fel az előbbinél egyszerűbben számolható:

Kendall-féle rangkorrelációs együttható (τ)

(a pozitív és a negatív kapcsolatok arányának a különbségét számolja ki)

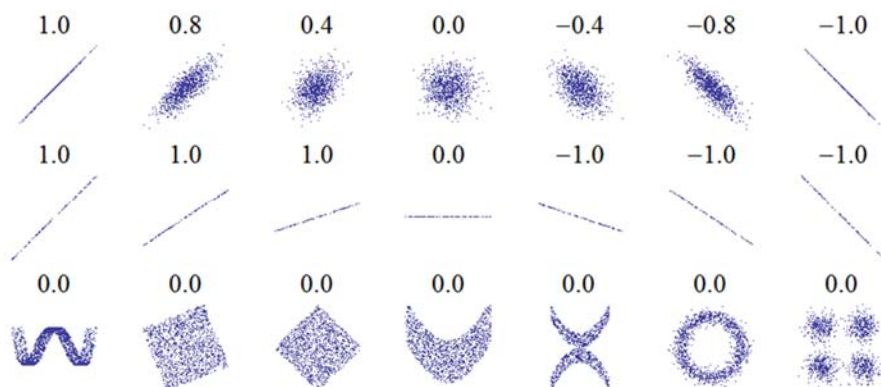
17

Példák:

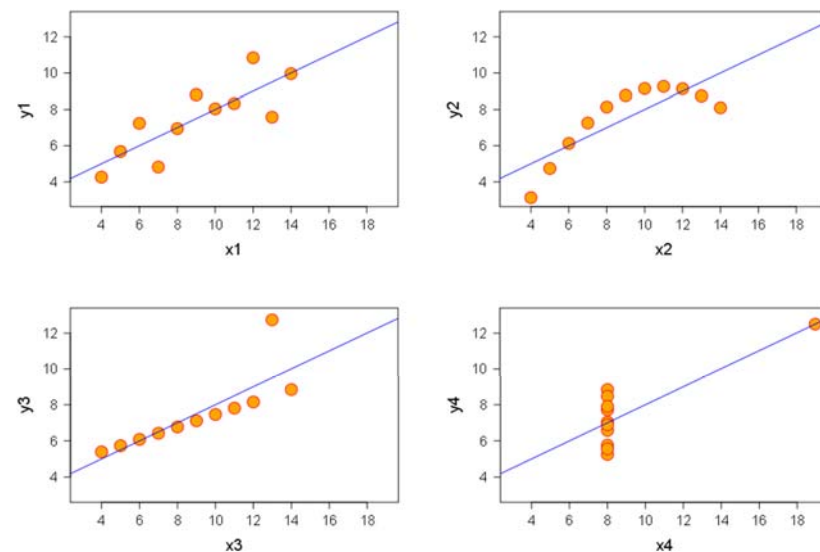
Gyak. jegyzet 2a fej. 15. ábra

Példák korrelációs együtthatókra

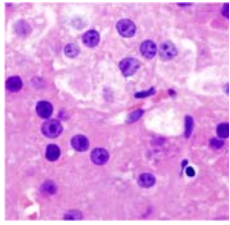

19

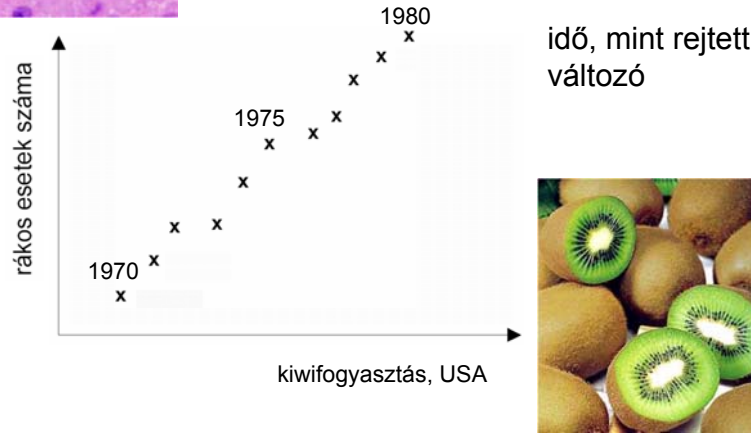
Extrém példa: $r = 0.816$, $y = 0.5x + 3$ (Anscombe)

20

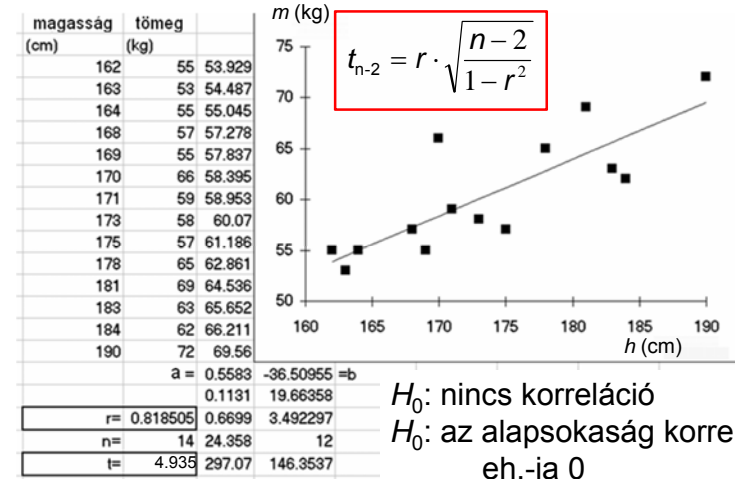

A korreláció jelenléte
nem (feltétlenül) jelent
okási kapcsolatot

Korrelációs t-próba

Van-e kapcsolat a két mennyiség között?

$$|t| = 4.935 > t_{12, \text{krit}(0,05)} = 2.179 \Rightarrow H_0\text{-t elvetjük (} p < 0.05 \text{)}$$

$$|t| = 4.935 > t_{12, \text{krit}(0,01)} = 3.055 \Rightarrow H_0\text{-t elvetjük (} p < 0.01 \text{)}$$

Példa: Hatványfüggvényes regresszió visszavezetése
lineáris regresszióra. Röntgenső sugárteljesítményének mérése

